

50^{let} ODBORU ARCHEOLOGIE

NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU, ÚZEMNÍHO ODBORNÉHO PRACOVÍŠTĚ V HL. M. PRAZE

1. dekáda

1965–1974

Archeologické kapacity v Praze chyběly dlouho, ale bezprostředním podnětem k založení nové instituce se stala až výstavba podpovrchové dráhy (později metra). Archeologický odbor tehdejšího Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody byl zřízen v roce 1965. Prováděl terénní výzkumy, evidoval plánované zemní zásahy a zajišťoval činnost Archeologické komise pro Velkou Prahu. Zpočátku byly práce v terénu zaměřeny především na výzkum církevních staveb (Břevnov, Emauzy, johanitská komenda), nebo drobné akce na památkových objektech, nicméně postupně narůstalo i množství terénních výzkumů na volných prostranstvích a na konci první dekády byly kopány i velké plochy (Petrská ulice, staveniště obchodních domů Kotva a Máj). Nutnost ochrany archeologických památek (v tom i na první pohled neatraktivních vrstev) se postupně dostávala do povědomí nejen veřejnosti, ale i městských institucí a investorů.

1974

Staré Město (H. Ječný, H. Olmerová, V. Martinec). Celkový pohled na výzkum plochy budoucího staveniště OD Kotva.



Tamtéž, odkryté fragmenty apsidy románského kostela sv. Benedikta.



Pankrác, Praha 4 (H. Olmerová). Pohled do interiéru kostela sv. Pankráce na základové zdivo odkryté románské rotundy.



Z výzkumu Kotvy pochází nález hlavičky panenky se šlofířem. Kolem roku 1400.



Nové Město, Petrské náměstí (L. Špaček). Výzkum osady německých kupců. Ve stěně sondy se rýsuje středověký objekt, jemuž tvoří pozadí kostel sv. Petra.

1965

50 let ODBORU ARCHEOLOGIE

NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU, ÚZEMNÍHO ODBORNÉHO PRACOVISTĚ V HL. M. PRAZE

2. dekáda

1975–1984

V této době končí výzkumy prováděné v souvislosti s výstavbou stanic pražského metra v historickém jádru (Kaprova). Významné výsledky nově vydává i sledování do té doby přehlížených výkopů inženýrských sítí, ať již postihují celé části historických měst nebo solitérní lokality (Zbraslavský klášter). V rámci výzkumů sakrálních staveb nejpřekvapivější výsledky přináší výzkum v kostele sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech jak počtem předchůdců románské svatyně tak vybavením. Výzkumy na Malé Straně hromadí stále více důkazů o starším původu zdejšího osídlení, logicky souvisejícím s podhradím Pražského hradu.



Zbraslav, Praha 5 (H. Ječný). V nepříznivých povětrnostních podmínkách se téměř všichni zaměstnanci odboru zúčastnili odkrývání a zaměřování pozůstatků kostela v areálu bývalého zbraslavského kláštera.

1984



Dolní Chabry, Praha 8, kostel sv. Jana Křtitele (Zd. Dragoun, M. Tryml). V interiéru chrámu, pocházejícího z 3. čtvrtiny 12. století, byla odkryta torza třech starších sakrálních staveb. Bezprostředním předchůdcem dnešního kostela byla rozlehlá rotunda s podlahou z unikátních reliéfních keramických dlaždic.



Staré Město, Dlouhá (Zd. Dragoun). Při rekonstrukci plynovodu bylo zjištěno pohřebiště, které fungovalo bez vazby na sakrální stavbu a je datované nálezy záušnic a mince na samý počátek 12. století.



Staré Město, Kaprova (M. Šírová). Při výzkumu v rámci budování stanice metra byla v nevelkém odstupu od asanované středověké zástavby odkryta frekventovaná cesta od vltavského brodu, dlážděná mocnou vrstvou říčních valounků.

1975

50^{let} ODBORU ARCHEOLOGIE

NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU, ÚZEMNÍHO ODBORNÉHO PRACOVÍŠTĚ V HL. M. PRAZE

3. dekáda

1985–1994

V mezidobí 1985–1995 došlo ke změně vlastnických vztahů s velkým dopadem na množství a rozsah záchranných archeologických výzkumů, dle dodnes platného památkového zákona nezbytných k realizaci stavebních záměrů. Revitalizace objektů (stranický hotel na Hradčanech 1985–1988, domy v Pštrossově ulici 1985 či bloky na Jánském vršku 1986–1991) se po roce 1990 staly běžné, současně narostl tlak developerů na zástavbu proluk (Myslбек 1992, Burzovní palác Rybná 1992 aj.), výstavbu podzemních garáží a zastavování dvorů. Úpravy suterénů pro místa pohostinství přinesly např. na Malé Straně objev bytelného opevnění zdejšího sídliště již v době nejstarších Přemyslovců i s místem tehdejší brány z počátku 10. století.



Staré Město, Rybná
(Zd. Dragoun). Dokladem náboženské pouti pražského měšťana do Kolína nad Rýnem je poutní odznak s motivem Tří králů před Pannou Marií a Ježíškem, datovaný do konce 13. století.

1994



Malá Strana, Tržiště, Vratislavský palác (J. Zavřel). Na hřbitově na severní straně Petřína se pochovávalo v 11. století. Rozsahem přesahoval hranice výzkumu i dnešní parcely a dnes na části jeho plochy leží pozemek ambasády USA.



Malá Strana, Sněmovní (M. Tryml, J. Čiháková). Při přestavbě sídla tehdejší ČNR mohli archeologové asistovat jen na několika místech. Na fotografovaném místě vrstvy prudkého hradčanského svahu pod vybouraným sklepem obsahovaly zlomky rozvlečených pravěkých nádob a pochozí povrch pohřbený před více než 11 staletími.



Malá Strana, Josefská (J. Čiháková, J. Havrda). O existenci pozůstatků 8 metrů široké dřevohliněné hradby a před ní 10 metrů širokého příkopu na rohu Mostecké ulice do roku 1994 nikdo netušil. Ze strany města Frága, zmiňovaného cca 965 Ibrahímem ibn Jakúbem, zajišťovaly zadní stěnu hradby široké dřevěné desky.

1985

50 let ODBORU ARCHEOLOGIE

NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU, ÚZEMNÍHO ODBORNÉHO PRACOVISTĚ V HL. M. PRAZE

4. dekáda

1995–2004

Právě v tomto období proběhly plošně rozsáhlé akce (centrum Paladium na náměstí Republiky, hotel Mandarin v Karmelitské ulici), které do té doby neměly v historickém centru obdobu.

Při výzkumech na Malé Straně byly na mnoha místech získány unikátní informace o existenci raně středověkého opevnění podhradí. Nečekaným nálezem bylo objevení části nejstaršího českého židovského pohřebiště ve Vladislavově ulici.

Na levém vltavském břehu byly odhaleny a následně zpřístupněny pozůstatky románského Juditina mostu. Realizován byl také soupis a důkladná dokumentace pražských románských domů. Proběhla inventarizace stavu dochování archeologických terénů v Pražské památkové rezervaci a následně byla vytvořena mapa významných archeologických ploch.



Náměstí Republiky
(J. Podliska). Džbánek z kobaltově modrého skla byl vyzvednut z výplně odpadní jímky.

2004



Malá Strana, Karmelitská (J. Havrda, M. Tryml). Při rozsáhlém výzkumu v areálu bývalého kláštera přestavovaného na hotel byla zkoumaná plocha rozdělena do čtverců o velikost 3 × 3 m.



Malá Strana (Zd. Dragoun). Pozůstatky Juditina mostu byly objeveny v jednom z domů v ulici U lužického semináře. Nalezenou unikátní dlažbu z tmavých ohlazených diabasových kamenů a část zábradlí z pískovcových kvádrů se podařilo zpřístupnit.



Staré Město (Zd. Dragoun, M. Tryml). Hlavní prostor spodního podlaží paláce pánů z Kunštátu a Poděbrad v Řetězové ulici. Hlavní sál je zaklenut šesti poli křížové klenby na dva sloupky. V rozích paláce se dochovaly relikty krbů. Stavba patří k nejkrásnějším, největším a nejlépe zachovalým kvádřikovým domům v Praze. Právě v horních podlažích tohoto objektu sídlil po mnoho let archeologický odbor pražských památkářů.



Malá Strana, Malostranské náměstí (J. Čiháková). Při výzkumech v suterénu Hartigovského paláce byly odkryty části raně středověkého opevnění podhradí. Dochován zde byl i krátký úsek kamenné zdi tvořící čelo dřevohliněné hradby.

1995

5. dekáda

2005–2015

Přelom první a druhé dekády nového tisíciletí je ve znamení dokončování a zpracování velkých výzkumů v centru Prahy. Po nich se dostavuje útlum rozsáhlých stavebních projektů. Mezi důležité nálezy této periody patří pozůstatky zaniklé rotundy sv. Václava na Malostranském náměstí, dokumentace nových partií opevnění malostranského areálu, neznámé románské architektury na Starém Městě, nebo doklady historického pohřbívání. Personální složení pracovního týmu umožňuje výrazněji propojovat archeologii s operativním průzkumem stávající nebo zaniklé architektury (Juditin most). Druhá polovina období přináší vedle akcí expertního rázu (hrobka Tychona Brahe), opět rozsahem velké projekty na Novém Městě (COPA – Quadrio ve Spálené, Národní/Mikulandská). Rozsáhlá rekonstrukce staroměstského Klementina se stává zdrojem unikátních poznatků o stavebních proměnách města. Novou zkušeností je odborná asistence při obnově zříceniny Nového hradu u Kunratic.



Nové Město, Národní/Mikulandská (T. Cymbalak). Raně středověká keramická zásobnice je ukázkou z bohatého nálezového fondu získaného rozsáhlým archeologickým výzkumem.

2015

Staré Město, Klementinum (J. Havrda, A. Žďárská, M. Kovář). Výzkum při rekonstrukci objektu přinesl pozoruhodné nálezy stavebních konstrukcí zaniklého středověkého dominikánského kláštera, který ještě ve 2. pol. 16. stol. využili po svém příchodu Jezuity.



Nové Město, Národní/Mikulandská (T. Cymbalak). Dlouhodobé osídlení zanechalo na ploše budoucí stavby početné pozůstatky spojené s různým využitím místa. Na snímku superpozice gotické studny a raně středověkého pohřebiště.



Nový hrad u Kunratic, Praha 4 (J. Podliska, M. Semerád). Na jediné dochované pražské hradní zřícenině proběhlo v průběhu rekonstrukce nové archeologické a stavebně historické vyhodnocení dochovaných zbytků královského hradu z poč. 15. století.

Nové Město, Spálená (T. Cymbalak). Nečekaným nálezem byly v průběhu rozsáhlého výzkumu gotické sklepy, pocházející z původní měšťanské zástavby odstraněné v 70. letech 20. století při stavbě stanice metra Národní.



Malá Strana, Malostranské náměstí (J. Čiháková). Mezi unikátní nálezy patří pozůstatky dochované raně středověké keramické dlažby „vyšehradského typu“ odhalené v souvislosti s nálezem zaniklé rotundy sv. Václava. Bohatost reliéfní výzdoby reprezentuje dlaždice s motivem bájného gryfa.



2005